

RURALNI TURIZAM KARLOVAČKE ŽUPANIJE

GORDANA EREMIĆ

Karlovačka županija je, nakon Grada Zagreba, najjača turistička destinacija kontinentalne Hrvatske, po broju noćenja i po prihodima od turizma. Zahvaljujući svom geografskom položaju i bogatstvima prirodne osnove ima veliki potencijal za razvoj turizma. S obzirom na to da nema puno velikih gradova, a da ima izražena reljefna, kulturna i povijesna obilježja, njen turistički razvoj trebao bi se bazirati na razvoju ruralnog turizma. Navedene su karakteristike odredile i mogućnosti razvoja pojedinih oblika turizma, od ruralnoga do gradskoga. Među najznačajnije spadaju: tranzitni, lovni, te kulturni turizam.

UVOD

Turizam je danas jedna od najznačajnijih gospodarskih grana, koja zadire u kulturni, ekološki, ekonomski i socijalni aspekt života. Iako su posljednjih godina događanja na svjetskoj sceni uvelike utjecala na globalno gospodarstvo, turizam kao gospodarska djelatnost ne bilježi negativne stope rasta. Ruralni turizam je značajan čimbenik pri održivom razvoju ruralnih područja, koji pomaže očuvanju lokalnog identiteta, tradicije i običaja, štiti okoliš, jača autohtonu, tradicijsku i ekološku proizvodnju.

Pri definiranju ruralnog turizma javljaju se određeni problemi semantičke prirode, s ob-

zirom da definicije *ruralnog* variraju u opsegu i razumijevanju. Nerijetko se u Hrvatskoj danas pridjevi *seljački* i *seoski* poistovjećuju, pri čemu valja naglasiti da se zadnjih nekoliko desetljeća *seljački* ima pogrdno značenje. Prema Vukoniću, ruralni, tj. seoski, turizam je oblik turizma kojim se podrazumijeva povremeni boravak turista u seoskoj sredini koja posjetiteljima, uz čisti zrak i prirodni ambijent, pruža različite oblike aktivnog sudjelovanja u životu i radu u seoskom gospodarstvu, ali i sudjelovanje u blagdanskim i prigodnim svečanostima, pokladnim običajima i drugim manifestacijama (Vukonić i Čavlek, 2001, 348). Na razini Vijeća Europe isti je definiran kao oblik turizma koji obuhvaća sve aktivnosti u ru-

ralnom području, a ne samo one koje bi se mogle odrediti kao *farmerski/agroturizam*, oblik ruralnog turizma koji se odnosi na poljoprivredu i turizam (Demonja i Ružić, 2010, 20-25).

Kada govorimo o ruralnom turizmu u Hrvatskoj, problem nastaje i kod definiranja same ruralne turističke regije. Turistička regija je širi funkcionalni prostor jednog ili više turističkih mjesta, koja nema čvrste granice jer za iste nema kriterija koji bi ih utvrdili (Kušen, 2002, 20-45). Ruralna područja u Hrvatskoj nerijetko podliježu volji lokalne zajednice, prostorno su nepovezana, a obiteljska poljoprivredna gospodarstva su nedovoljno informirana o potencijalu ruralnog turizma. Da bi se ruralni turizam razvio u mjeri u kojoj je razvijen u Europskoj uniji, nužno je od Hrvatske stvoriti prepoznatljivu ruralnu turističku destinaciju, što je u budućnosti izvedivo kroz djelovanje udruga/zadruga na razini lokalnih zajednica (Demonja i Ružić, 2010, 25-27).

RAZVOJ RURALNOG TURIZMA U HRVATSKOJ

Ruralnim područjima Hrvatske pripada 91,6% ukupnog teritorija na kome živi 46,4 % ukupnog stanovništva Hrvatske (*Model diferencijacije urbanih, ruralnih i prijelaznih naselja u Republici Hrvatskoj*, 2011, 8). U suvremenom razdoblju, razvoj turizma na seljačkim gospodarstvima započeo je sporadično početkom 1990-ih godina, a organizirano tek od 1996. godine kada je donesen *Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkim domaćinstvima*. S ciljem razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj, dosad su održana tri kongresa o ruralnom turizmu. Zaključci posljednjeg, održanog u Osijeku 2012. godine, odnose se na nužnost formiranja Povjerenstva Vlade RH za ruralni turizam te izradu Strategije razvoja ruralnog turizma; unaprjeđenje prekogranične i međunarodne suradnje formiranjem jedinstvenih sveobuhvatnih turističkih proizvoda (Zaključci

Trećeg međunarodnog kongresa o ruralnom turizmu; 2012.). Glavni problem ruralnog turizma danas je nerazvijena domaća potražnja i nepoticažno okruženje, zbog čega udio istog u ukupnim međunarodnim putovanjima iznosi 3 % (Strategija razvoja turizma RH do 2020., 2013, 9).

OBILJEŽJA TURIZMA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Karlovačka županija smještena je na prijelazu iz Središnje u Gorsku Hrvatsku (sl. 1). U svoj sastav uključuje veći dio Korduna, značajan dio Pokuplja i manji dio prijelaznog gorsko-ličkog područja. Značajka atrakcijske osnove Karlovačke županije je izrazit nesrazmjer između veoma bogate resursne osnove te slabe turističke ponude, a shodno tome i turističkog prometa. Što se tiče prometne povezanosti županije s ostatkom države, ona je zadovoljavajuća zbog prometnica koje povezuju kontinentalni i obalni dio države. Karlovac je autocestom povezan sa Zagrebom, Rijekom i Splitom. Povezanost među naseljima je nešto slabija jer su mnoge prometnice u nezadovoljavajućem stanju, što je turistima nerijetko veliki nedostatak. Cijeli istočni i jugoistočni dio županije nema željezničku infrastrukturu. Veliki problem za razvoj ruralnog turizma je činjenica da je autocesta A1 *premostila* Karlovačku županiju, omogućavajući brži i ugodniji put do Jadrana, istovremeno ne pružajući dovoljno informacija za posjet turističkim odredištima u županiji.

U okviru turističkogeografskog položaja Karlovačke županije na umu treba imati i činjenicu konkurentnosti na domaćem, ali i inozemnom tržištu, ponajprije u blizini Jadranskog mora. Činjenicu da većina turista danas želi aktivan odmor, Karlovačka županija mogla bi iskoristiti bolje nego ijedna županija zahvaljujući svom položaju i dobroj prometnoj povezanosti s obalom.

Sl. 1. Geografski položaj Karlovačke županije
Izvor: Statistički ljetopis 2009, 654.

DEMOGRAFSKI ČINITELJI RAZVOJA

Najveća prepreka razvoju cjelogodišnjeg turizma je nedostatak stanovništva te nedostatak ulaganja države i privatnog sektora u unapređenje djelatnosti turizma. Godine 2011. u Hrvatskoj je živjelo 4 290 612 stanovnika, od toga 128 749 u Karlovačkoj županiji (3,00 % ukupnog stanovništva), što je za 9,17 % manje nego 2001. godine (Popis stanovništva 2011, 13). Problemi županije su niska kvaliteta usluživanja, nedovoljan broj djelatnika u turističkim

zajednicama, nedostatak mladih poduzetnika, slaba mobilnost radno sposobnog stanovništva, te nastavak dugogodišnje depopulacije.

Kako u Hrvatskoj nema posebne evidencije turističkog prometa za ruralni turizam, u tablicama su prikazani podaci ukupnog turističkog prometa. Nakon Grada Zagreba, Karlovačka županija je u kontinentalnom dijelu države 2015. i 2016. godine imala najveći broj turista i noćenja (tab. 1). Vidljiv je porast u ukupnom udjelu turizma za Karlovačku županiju, i to u 2015. godini: 1,71 % ukupnog broja turista Hr-

Tab. 1. Broj dolazaka i noćenja turista u izabranim kontinentalnim županijama i Hrvatskoj 2015. i 2016. godine

Županija	Broj turista (u tisućama)			Noćenja turista (u tisućama)		
	2015.	2016.	2016/2015	2015.	2016.	2016/2015
Karlovačka	245,0	279,0	+ 12,3 %	395,3	466,4	+ 15,2 %
Osječko-baranjska	79,6	89,1	+ 10,7 %	158,2	172,9	+ 8,5 %
Grad Zagreb	1 007,8	1 152,6	+ 12,6 %	1 804,3	2 016,1	+ 10,5 %
Hrvatska	14 343,3	15 594,1	+ 8,0 %	71 605,3	78 049,9	+ 8,3 %

Izvor: Turizam 2016-kratki pregled, Ministarstvo turizma RH, 2016, 31-32.

Tab. 2. Smještajni kapaciteti, dolasci i noćenja turista u izabranim kontinentalnim županijama i Hrvatskoj 2015. godine

Županija	Smještajni kapaciteti, stanje 31. VII.		Dolasci		Noćenja	
	Sobe, apartmani i mjesta za kampiranje	Postelje	Domaćih turista	Stranih turista	Domaćih turista	Stranih turista
Karlovačka	2 528	6 941	18 401	226 599	39 276	356 072
Osječko-baranjska	998	2 034	51 737	27 851	103 181	55 045
Grad Zagreb	6 164	14 719	218 638	859 140	375 739	1 428 551
Hrvatska	336 537	1 029 312	1 660 144	12 683 179	5 742 635	65 862 680

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2016, 448.

vatske i 0,55 % noćenja; u 2016. godini: 1,79 % ukupnog broja turista Hrvatske i 0,60 % noćenja.

Za razliku od Osječko-baranjske županije, u Karlovačkoj županiji i Gradu Zagrebu prevladavaju strani turisti, kako u dolascima, tako i u noćenju (tab. 2). U dolascima su strani turisti ostvarili 92,49 %, a domaći 7,51 %, dok su u noćenjima domaći ostvarili 9,9 %, a strani 90,1 %. Što se tiče smještajnih kapaciteta, u Karlovačkoj županiji se nalazi 0,7 % smještajnih kapaciteta Hrvatske.

RURALNI TURIZAM KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Tijekom 19. st. kroz Karlovačku županiju izgrađena je željeznička pruga koja je povezivala Zagreb i Rijeku, što je Karlovac izdiglo u industrijsko središte. Postupno se uz prugu počinjnu otvarati odmarališta i gostionice (Vukonić, 2005, 32). Godine 1861. na Plitvičkim jezerima (sl. 2) sagrađen je prvi smještajni objekt, turistička kuća, tzv. *Carska kuća* (15 postelja). Tada su Plitvička jezera prepoznata kao izuzetan prirodni lokalitet koji privlači zainteresirane posjetitelje, no bilo je nužno izgraditi objekte za smještaj o kojima se tada nije razmišljalo.

Sl. 2. Plitvička jezera
Izvor: Turistička zajednica Plitvice, 2017.

Začetkom turizma smatra se i osnivanje Odbora za uređenje Baračevih špilja u Rakovici 1892. godine, što se smatra prvom speleološkom udrugom u Hrvatskoj, a prema nekim izvorima četvrtom u svijetu (nakon Beča, Trsta i Postojne). U Karlovcu je 1910. godine s ciljem izobrazbe kadrova održan *Kongres Zemaljskog saveza gostioničarsko-krčmarskih zadruga Kraljevine Hrvatske i Slavonije* na kome se po prvi put iznosi ideja da bi dobivanje prava na otvaranje obrtničke radnje (gostionice) trebalo biti uvjetovano završenom stručnom školom (Vukonić, 2005: 69-98).

Krajem 50-ih i početkom 60-ih godina 20. st. donose se planovi za uređenje pojedinih područja. Generalni uređajni plan nacionalnog parka Plitvička jezera izrađen je 1960. godine. Jedna od važnijih inicijativa za poticanje razvoja turizma na području Karlovačke i Ličko-senjske županije bilo je osnivanje Društva za zaštitu Plitvičkih jezera 1991. godine (Vukonić, 2005, 125-159). U zadnjih 20-ak godina na području Karlovačke županije pokušavaju se razviti različite vrste ruralnog turizma kako bi se zadovoljile potrebe suvremenih turista, koji uz odmor žele rekreaciju, razonodu i edukaciju. Najznačajniji oblici su tranzitni turizam uz glavne prometnice; sportsko-rekreacijski, lovni, kulturni, izletnički turizam, gastronomski i vinski turizam.

OBlici RURALNOG TURIZMA

Agroturizam/turizam na seljačkim domaćinstvima u Karlovačkoj županiji, kao dopunska djelatnost poljoprivrednih domaćinstava koja se njime bave, pruža mogućnost povezivanja poljoprivrede s turizmom te samim tim skraćuje put plasiranja poljoprivrednih proizvoda na tržište. Isti bi mogao podići ukupnu razinu svijesti seoskog stanovništva te osigurati ostanak mlađeg stanovništva i razvoj infrastrukture seoskih naselja. Danas su idealna očuvanost i ambijentalnost uglavnom po-

sljedica zapuštenosti, odumiranja i iseljavanja stanovništva.

Obiteljsko gospodarstvo Šoštar u Vrhovcu kod Ozlja jedno je od rijetkih u Karlovačkoj županiji koje pruža usluge agroturizma, jednako kao i obiteljsko gospodarstvo *Kratohvil* u Salopekima kod Ogulina, te Seoski turizam *Kozjak* u Karlovcu (Turizam na seljačkim domaćinstvima, 1996, 1-55). OPG *Novković* u Točku kod Slunja poznato je po mini sirani i kušaoni sira.

Danas se sve više ulaže u sportsko-rekreativski turizam, ponajviše kroz osmišljavanje i gradnju biciklističkih staza. U Karlovačkoj županiji mreža biciklističkih staza duga je 660 km, a čini ju 11 cikloturističkih staza. Temelj razvoja ovom obliku turizma bio je HOC Bjelolasica, no 2011. glavna zgrada je izgorjela, a dvije godine kasnije i objekt na jezeru Sabljaci. Isti do danas nisu obnovljeni. Akumulacijsko jezero Sabljaci kod Ogulina atraktivno je i malo poznato jezero koje pruža niz mogućnosti za izletnike i rekreativce (TZ Karlovačke županije – Jezero Sabljaci, 2017).

Karlovačka županija najjača je bike&bed destinacija cijele Hrvatske (Karlovačka županija-gospodarstvo-turizam, 2017). U njoj se, prema podacima Ministarstva turizma, nalazi 6 941 postelja, kao i prvi bike&bed hotel u Hrvatskoj (u Drežnik Gradu). Na seljačkom gospodarstvu Srce prirode - Srakovčić u ribničkom kraju organizira se seljačka olimpijada na kojoj se održavaju različite društvene igre i druženja (bacaње kamena s ramena, utrka u vrećama, potezanje konopa, utrka s jajetom u žlici, zabijanje čavala, piljenje drveta, gumomet te nošenje vode u vedrima) (Srce prirode Srakovčić, 2017). Turistički centar Marko u blizini Rakovice nudi odmor uz teniske terene i bazen, speleološke i off road Lika ture (Turistički centar Marko-dodatni sadržaji, 2017).

Klek u okolici Ogulina, poznat kao kolijevka hrvatskog planinarstva, sa svojim vrhom

(među alpinistima poznat po 200 m visokoj okomitoj stijeni) zaštićen je kao značajni krajoлик, dok je obližnja 7 m visoka kamena stijena Visibaba poznata kao geomorfološki spomenik prirode (Tomljenović i Kunst, 2008, 14-17). Karlovačkoj županiji pripada i mali dio strogog prirodnog rezervata Bijele i Samarske stijene s glavnim pristupom ovom fenomenu krškog reljefa poznatom po nizu atraktivnih reljefnih oblika (kukovi, tornjevi).

Kamping turizam u Karlovačkoj nije dostatno razvijen zbog malih površina i smještajnih kapaciteta. Najznačajniji i najveći je kamp Korana smješten na rubnom području Plitvičkih jezera (Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera, 2017). Kamp Slapić (sl. 3) pokraj Duga Rese uglavnom je odredište izletnika i rekreativaca. Najveći broj turista dolazi iz Zapadne Europe, a tek manji broj iz Hrvatske (uglavnom Zagreb). Isti je 2007. godine proglašen jednim od najboljih i najugodnijih kampova u Europi od strane francuskog turoperatora Camping Chequea (Demonja, Ružić, 2010, 223-224).

Vinski turizam treba promatrati u uskoj vezi s gastronomskim jer je vino po zakonskim odredbama zemalja Europe i Hrvatske uvršteno u hranu. Vivodinski kraj (ozaljsko-vivodinska vinska cesta) od davnine je poznat po uzgoju vinove loze, te danas ima nekoliko

Sl. 3. Kamp Slapić

Izvor: <http://www.campslapic.hr/en/>

zapaženih seoskih gospodarstva koja se bave proizvodnjom i prodajom vina (obitelji Vrbanek, Šoštar, Graša...) (Ozaljsko-vivodinska cesta, 2011, 1-32).

Ekoturizam je sve popularniji oblik turizma s obzirom da se turisti sve više zanimaju za prirodu. Nacionalni park Plitvička jezera (9,3 % površine unutar Karlovačke županije) su, kao dio svjetske baštine UNESCO-a od 1979. godine, zajedno sa strogim rezervatom Bijelim i Samarskim stijenama najvažniji dio ekoturističke ponude županije (Karlovačka županija, 2017). Dio ponude su i Baraćeve špilje kod Rakovice, kompleks s više od stotinu špiljskih objekata.

Rastoke, nastale prelijevanjem Slunjčice preko sedrenih stijena u Koranu, poznato su turističko odredište i primjer sklada suživota čovjeka i prirode. Zbog svoje prirodne, arhitektonske i etnografske vrijednosti stavljene su pod posebnu zaštitu, te su kao ruralna cjelina upisana u registar nepokretnih spomenika kulture (Grad Slunj, 2017). Jedino ekoselo, Ekoselo Korana, u Karlovačkoj županiji nalazi se u Bariloviću kraj Karlovca. Uz Plitvička jezera nalazi se selo Jelov Klanac, koje pruža mogućnost odmora u očuvanoj prirodi.

Karlovačka županija zanimljiva je turistima željnima avanture u vožnji kanuom, kajakom, raftingu, ronjenju, jahanju, paintballu. Zašti-

Sl. 4. Kajaking na Mrežnici

Izvor: <https://raftrek.com/hr/tour/mreznica-kayaking/>

ćena prirodna područja Karlovačke županije (NP Plitvička jezera, PP Žumberak), špiljski sustavi Panjkov potok (Kršlje), Đula (Medvedica), Baraćeve špilje, Jopićeve špilja, Gvozdenica, Vrlovka, doline Kupe, Korane, Mrežnice i Dobre, Klek, jezero Sabljaci dio su onoga što se nudi turistima željnima avanture. Trenutno najatraktivnija je rijeka Mrežnica na kojoj se turistima nudi mogućnost vožnje u kanuu i kajaku te rafting (sl. 4).

Velik potencijal leži u lovnom turizmu jer sve više turista želi okusiti lov tijekom svog odmora kao oblik rekreacije. Jedan od ciljeva razvoja Karlovačke županije je razvoj održivog lovno turizma, s obzirom da Karlovačka županija ima 175 000 ha lovišta, od čega je 119 000 ha šumskih lovišta (Karlovačka županija i razvoj lovno turizma, 2017.). Značajnija lovišta su: Pokupski bazen, Vrhovac, Veljun; Petrova gora s Lovачkim domom Muljava. Djelatnost lova u Karlovačkoj županiji nužno je povezati s ostalim oblicima odmora kako bi se privukli i članovi obitelji lovaca (Turizam na seljačkim gospodarstvima, 1996, 26-41).

POTENCIJALI ZA RAZVOJ OSTALIH OBLIKA RURALNOG TURIZMA

Karlovačka županija ima potencijala za razvoj mnogih drugih oblika ruralno turizma, prvenstveno kulturnog i edukacijskog. Razmjerno mali broj spomenika u županiji ima veći turistički značaj, a gotovo niti jedan nije adekvatno opremljen i uređen za turističko posjećivanje. Većinu baštine čine sačuvani stari gradovi (Ozalj, Bosiljevo, Ogulin, Dubovac, Ribnik, Novigrad), bogata sakralna baština (brojne crkve i kapelice), povijesne ceste (Jozefinska, Lujzijanska i Karolinška cesta), kurije, neobični mostovi (dvokatni most u Tounju, najduži drveni most u Hrvatskoj kod Mrežničkog Briga) te bogata arheološka zbirka u muzejima Karlovca, Ogulina i

Ozlja. Na kulturni turizam nadovezuje se edukacijski turizam, za čiji bi razvoj trebalo potaknuti vrtiće i škole te manje putničke agencije da organiziraju izlete u granicama županije. Dobar primjer edukacijskog turizma kroz rekreaciju je poučna staza Skradnska gora-Korana u općini Barilović (Demonja i Ružić, 2010, 243-244).

Sve popularniji robinzonski turizam našao je svoje mjesto u županiji u Robinzonskom kampu Leskar u okolici Duga Rese (Robinzonski kamp Leskar, 2017). Balneološka resursna osnova Karlovačke županije vrlo je skromna i čine ju toplice Lešće na Dobri kod Generalskog Stola. Tvrtka Slovin Unique d.o.o. nudi mogućnost održavanja seminara i prezentacija na Rastokama, što je dobar poticaj za razvoj kongresno turizma (TZ grada Slunja).

Razonodi turista pridonose razne priredbe koje se organiziraju u turističkim mjestima, bilo da se radi o velikim stalnim festivalima zabavne glazbe, lokalnim ili sportskim priredbama. Jedina manifestacija šireg značaja u Karlovačkoj županiji su „Dani piva“ u Karlovcu. Prema podacima TZ Karlovačke županije, slijede izložba vina u Vivodini, gljivarijada na Petrovoj gori, Frankopanske ljetne večeri, Dani meda i ogulinskog zelja, SLAST Fest, Ogulinski festival bajke.

TRANZITNI TURIZAM

Tranzitni turizam predstavlja oblik turizma u kome turisti iz različitih razloga putuju kroz ruralni prostor, zaustavljaju se i koriste usluge u smještajnim objektima, restoranima ili servisnim zonama. Zbog položaja prometnice D1 izrazito je važan za Karlovačku županiju. Oko 80 % prijeratno turističkog prometa Karlovačke županije ostvarivalo se na području općine Rakovica, u motelu Grabovac i kampu Korana (TZ Karlovačke županije, 2017). Na dionici cestovno pravca prema Rijeci locirani su neki od poznatijih ugostiteljskih sadržaja (servisna

zona kod Generalskog stola). Većina istih je zatvorena ili znatno lošije posluje nakon otvorenja autoceste A1 i A6.

Državna cesta D1 pruža se u smjeru sjever-jug od Karlovca preko Knina do Splita, te uvelike utječe na razvoj županije. Uz nju ili u njejoj neposrednoj blizini nalaze se neke od turističkih atrakcija Karlovačke županije (Plitvička jezera, Rastoke, Baraćeve špilje, OPG Novković, stari grad Drežnik, Petrova gora, rijeka Korana, biciklističke staze). Iako je ova prometnica od velike važnosti za županiju, njene mogućnosti nisu u potpunosti iskorištene. Zbog nepostojanja turističke signalizacije, turisti koji ovim putem idu na more uglavnom nisu upućeni na turističke sadržaje u okolici. Danas se kao imperativ navodi nužnost modernizacije prometnice, koja je zbog velikog protoka vozila dotrajala, a zbog brojnih turista koji se tu zadržavaju i čestih zavoja čak i opasna.

Prema podacima TZ Karlovačke županije uz prometnicu D1 nalazi se 366 objekata koji pružaju usluge smještaja (objekti Grada Karlovca su izuzeti iz podatka). Od ukupnog broja objekata, 3 se nalaze u Vukmaničkom Cerovcu, 6 u Tušiloviću, 109 u Slunju te 248 u Rakovici.

Većinu smještajnih objekata uz prometnicu D1 čine sobe te apartmani u privatnim kućama bez usluge prehrane. U ponudi prevladavaju objekti s 5 do 10 kreveta. Kako goste uvelike privlači izgled, tj. atraktivnost domaćinstva, većina obiteljskih kuća uz D1 su bez gospodarskih objekata. Rijetko koja ima elemente tradicijske arhitekture, uglavnom se radi o novosagrađenim te obnovljenim ili djelomično obnovljenim kućama (sl. 5).

Veliki problem ovog područja je slaba infrastrukturna osnova. Prvenstveno se to odnosi na nepostojanje kanalizacije te slabu uličnu rasvjetu i činjenicu da na područjima bližim Plitvičkim jezerima (Grabovac, Selište Drežničko) često nestaje struje i vode.

foto: Gordana Eremić

Sl. 5. Sobe za iznajmljivanje Božičević

ZNAČENJE D1 PRIJE I NAKON OTVORENJA AUTOCESTE A1

Državna cesta D1 bila je do 2005. godine glavni prometni pravac koji je povezivao kontinentalni dio Hrvatske s Dalmacijom. To je rezultiralo otvaranjem brojnih ugostiteljskih i smještajnih objekata, izgradnjom benzinskih postaja, turističke infrastrukture, te u konačnici zapošljavanjem većeg broja lokalnog stanovništva i porastom životnog standarda. No, takvo stanje imalo je i negativne strane, velike gužve u ljetnim mjesecima, česte prometne nesreće te buku u neposrednoj blizini. Posebice je otežano bilo kretanje pješaka zbog nepostojanja odgovarajuće infrastrukture. Nakon otvorenja autoceste A1, promet na D1 je značajno opao, što je rezultiralo zatvaranjem brojnih ugostiteljskih i smještajnih objekata, a samim tim i padom broja zaposlenih. No, gužve su za ljetnih mjeseci i oko blagdana, iako slabijeg intenziteta, još uvijek prisutne (Sić, 2009, 87-102).

TURISTIČKI PROMET UZ D1

Za turistički promet uz D1 nisu dostupni podaci po naseljima, pa su prikazani oni za općine i gradove kroz koje prolazi D1 (tab. 3). Iako grad Karlovac ima veliki udio u dolascima i noćenju

Tab. 3. Dolasci i noćenja turista i broj postelja u gradovima i općinama uz cestu D1 2016. godine

Gradovi/ općine	Turisti - dolasci			Turisti - noćenja			Broj postelja
	ukupno	strani	2015./ 2016.	ukupno	strani	2015./ 2016.	
Karlovac	30 738	26 761	+8,2%	42 036	34 447	+5,2%	575
Slunj	45 165	42 277	+37,5%	78 882	73 574	+54,2%	5 703
Rakovica	151 886	148 919	+1,9%	254 825	250 129	+3,7%	4 187
Krnjak	-	-	-	-	-	-	6
Županija ukupno	278 965	257 304	+12,2%	466 432	423 646	+15,2%	12 485

Izvor: Državni zavod za statistiku, Turizam u 2016.

turista iz razloga što je obuhvaćen čitav prostor koji spada pod upravu grada, najveći broj turista ima općina Rakovica, koja se nalazi najbliže NP Plitvičkim jezerima (Turizam u 2016, 2017, 56).

Iako većina objekata uz D1 turiste prima tijekom cijele godine, najviše gostiju dolazi tijekom ljetnih mjeseci (srpanj, kolovoz). Najveći broj ih dolazi osobnim automobilom, mada je u porastu broj onih koji dolaze motociklima i biciklima. Većinom su to strani turisti koji dolaze individualno. Veliki problem turistima je mobilnost na ovom prostoru zbog slabe povezanost Plitvičkih jezera s okolicom autobusnim linijama. U zadnjih par godina opao je broj Nijemaca, Austrijanaca i Talijana koji su prije prevladavali, a naglo je porastao broj Poljaka, Čeha i Slovaka, te vaneuropskih turista (SAD, Japan i Južna Koreja).

ZAKLJUČAK

Razvoj ruralnog turizma u Karlovačkoj županiji nameće se kao logično rješenje za razvoj turističke ponude, ali i samog gospodarstva, u bliskoj budućnosti. No, bogata i raznolika prirodna i kulturno-povijesna osnova, bez dodatnih ulaganja u marketing i infrastrukturu, nisu dovoljni da bi se isti i ostvario. Karlovačka županija bi zbog svog geografskog položaja (blizina Zagreba i Rijeke), trebala poraditi na razvoju agroturizma te sportsko-rekreacijskog turizma kako bi postala odredište vikend-turista. Osim toga, županija bi trebala poraditi na promociji ponude tijekom ljetnih mjeseci kada bi mogla privući veći broj turista s obale koji sve manje traže cjelodnevni odmor na plaži.

Veliki problem županije je loša demografska struktura, odnosno veliki udio staroga stanovniš-

Počeci iznajmljivanja soba i objekata sežu u prijeratno razdoblje (80-te godine 20. st.). Nakon Domovinskog rata ljudi su ponovno počeli prijavljivati smještajne objekte i primati turiste. Iznajmljivanje soba/apartmana na ovom području uglavnom je obiteljski posao, koji služi za „popunjavanje“ kućnog budžeta.

Najčešći medij promoviranja su web-stranice turističkog sadržaja, lokalne turističke agencije, preporuke i sajmove. Kako bi se razvio ruralni turizam uz D1 važno je, prema riječima lokalnog stanovništva, osigurati poticaje i smanjiti poreze od strane države; poboljšati suradnju turističke zajednice i agencija, poboljšati prometnu infrastrukturu; poraditi na inozemnom marketingu.

tva. Većina stanovništva pozdravlja ideju razvoja ruralnog turizma, ali nema dovoljno znanja o istom. Da bi se turizam razvijao, nužno je iste te ljude zadržati na ruralnim područjima, educirati ih o mogućnostima koje pruža ruralni turizam te im omogućiti poticaje i kredite za lakši razvoj i promidžbu istoga.

Loša demografska struktura uvelike je posljedica Domovinskog rata koji je pogodio ovo područje i čije se posljedice još uvijek osjećaju u svakodnevnom životu i gospodarskom stanju. Otklanjanje tih posljedica jedan je od primarnih zadataka za daljnji razvoj ruralnog turizma. Uz pomoć sredstava iz međunarodnih fondova mogla bi se sanirati minska polja i razrušeni objekti, koji ugrožavaju turiste, ali i lokalno stanovništvo. Tijekom rata uništeni su i devastirani brojni spomenici kulture, koji imaju turistički karakter.

Krucijalna stvar za daljnji razvoj ruralnog turizma u Karlovačkoj županiji je detaljan plan razvoja ruralnog turizma, koji trenutno ne postoji. Kroz njega bi se trebali odrediti segmenti važni za daljnju promociju i razvoj turizma, kao i oni koji isti koče.

LITERATURA

- DEMONJA D. I RUŽIĆ P., 2010: *Ruralni turizam u Hrvatskoj – s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Meridijani, Samobor.
- KUŠEN, E., 2002: Turizam i prostor – klasifikacija turističkih atrakcija, *Institut za turizam – Prostor*, 9 (1), 1-13.
- Model diferencijacije urbanih, ruralnih i prijelaznih naselja u Republici Hrvatskoj*, Metodološke upute 67, Državni zavod za statistiku, Zagreb
- SIĆ, M., 2009: Utjecaj autoceste Zagreb-Split na regionalni razvoj Like, *Hrvatski geografski glasnik* 70 (2), 78-101.
- TOMLJENOVIC, R. I KUNST, I., 2008: *Master plan turizma Karlovačke i Ličko-senjske županije*, Institut za turizam, Zagreb.
- Turizam na seljačkim domaćinstvima – elaborat o mogućnostima razvoja seljačkog turizma na području Županije Karlovačke*, Županijski zavod za prostorno uređenje Županije Karlovačke, Karlovac, 1996.
- VUKOVIĆ, B., ČAVLEK N., 2001: *Rječnik turizma*, Masmedia, Zagreb.
- VUKOVIĆ, B., 2005: *Povijest hrvatskog turizma*, Prometej, Zagreb.

IZVORI

- Nacionalni park Plitvička jezera, <http://www.np-plitvicka-jezera.hr> (13.09.2017)
- Popis stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2011. <http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/census-slogo.htm> (04.09.2017.)
- Robinzonski kamp *Leskar*, <http://www.kamp-leskar.hr/hr/o-kampu/> (04.09.2017.)
- Srce prirode Srakovčić, <http://srceprirode.hr/> (04.09.2017.)
- Statistički ljetopis 2009.*, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2010. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2009/SLJH2009.pdf (1.09.2017.)
- Statistički ljetopis 2016.*, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2017. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2016/sljh2016.pdf (1.09.2017.)
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine*, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, 2013. <http://www.mint.hr/UserDocImages/Strategija-turizam-2020-editfinal.pdf> (01.09.2017.)
- Turistička zajednica Grada Slunja, <http://www.tz-slunja.hr> (13.09.2017.)
- Turistička zajednica Karlovačke županije, <http://www.tzkz.hr> (01.09.2017.)
- Zaključci Trećeg međunarodnog kongresa o ruralnom turizmu, <http://www.mint.hr/UserDocImages/120528-zaklj-rur.pdf> (15.09.2017.)

